

Hád'atko zhubné (*Ditylenchus dipsaci*)

Hád'atko zhubné, ako polyfágnny druh, napáda takmer **500 rastlinných druhov** vrátane celého radu burín. Z hlavných hostiteľských rastlín možno spomenúť fazuľu, cesnak, hyacint, pór, lucernu, kukuricu, narcis, ovos, cibuľu, hrach, zemiaky, jahody, tulipány, šošovicu, petržlen, pšenicu (zriedkavo), raž a iné. V súčasnosti je **škodca rozšírený na celom svete**, a to vo všetkých poľnohospodárskych oblastiach. Počas chladných a daždivých rokov spôsobuje väčšie škody.

Hád'atko zhubné patrí k **pohyblivým endoparazitom**, pričom napáda všetky parenchymatické pletivá, s výnimkou koreňových. Škodca má štíhle, nitkovité telo, bielej farby. Dorastá do 1,0 – 1,8 mm a má šírku 0,04 – 0,06 mm. Samička je v porovnaní so samčekom väčšia. Pre koniec tela je typické špicaté zakončenie. Samička znáša 200 až 500 vajíčok. Pri teplote 15°C trvá celý životný cyklus 19 – 23 dní. Hád'atko zhubné môže mať 5 až 6 generácií za rok. V suchom stave prechádza do anabiotického stavu. Zaujímavosťou je, že dospelé jedince môžu žiť na sadenicích cibule 45 až 73 dní. V rastlinách sa vyvíja niekoľko generácií hád'atiek za sebou, staršie larvy často opúšťajú rastliny a vyhľadávajú nových hostiteľov.

Príznaky napadnutia sa líšia v závislosti od druhu hostiteľskej rastliny. Mladé napadnuté rastliny cibuľovín sú **deformované**. Na báze rastlín dochádza k **zdureníu** a **deformovaniu** listov. K **popukaniu spodnej časti** cibule dochádza pri menej alebo neskôr napadnutých rastlinách. Vo vnútri cibúľ sa tvorí **hubovité pletivo**. Obyčajne možno pozorovať **hnutie bázy** cibúľ. Takéto rastliny zvyčajne v čase zberu nemajú korene. Pri silnom výskyte hád'atka zhubného **rastliny žltnú a môžu odumierať**. Za typický príznak prejavu prítomnosti hád'atka zhubného možno považovať **tmavé kruhy**, viditeľné na reze infikovanej cibuli. Listy rastú neusporiadane, často visia ako zvädnuté a sú chlorotické. Mladé rastliny odumierajú.

K jedným z najzákladnejších ochranných opatrení, ktoré zabraňujú šíreniu hád'atka zhubného a vo všeobecnosti aj iných škodlivých organizmov, je použitie zdravého a nekontaminovaného sadiva. V prípade pozitívnych rastlín je potrebné takéto rastliny zlikvidovať. Odporúčame aj striedanie plodín, pričom je vhodné dodržiavať aspoň **5-ročný odstup v pestovaní cibuľovín** na tej istej ploche. Odporúča sa cibule máčať v teplej vode za nasledujúcich podmienok:

- 30 – 45 minút pri teplote 38°C,
- 20 minút pri 49°C a následne
- 10 – 20 minút pri 18 – 22°C.

Teplotu a čas ošetrenia je dôležité presne dodržiavať, nakoľko môže dôjsť k poškodeniu sadiva.

Na chemické ošetrenie sadiva ani postrek na list počas vegetácie nie sú v súčasnosti pobolené žiadne prípravky na ochranu rastlín.

Na záver treba dodať, že hád'atko zhubné patrí medzi karanténne škodlivé organizmy. Jeho výskyt na niektorých cibuľovinách vrátane okrasných druhov a na osive lucerny podlieha kontrole a v prípade výskytu aj rastlinolekárskeho opatreniam.

Ing. Ivana Horváthová

ÚKSÚP – OOR

25.10.2018